T083 TKL 1 (63) 1509 Luận Đại Trí Độ 38.Giải Thích Mười Một Trí

Tạng Luận (Linh Sơn Pháp Bảo)

38-GIAÛI THÍCH MÖÔØI MOÄT TRÍ

KINH: Möôøi moät trí laø phaùp trí, tyû trí, tha taâm trí, theá trí, khoå trí, taäp trí, dieät trí, Ñaïo trí, taän trí, voâ sanh trí, nhö thaät trí. LUAÄN: Phaùp trí: Trí voâ laäu ñoái vôùi phaùp khoå heä thuoäc coõi Duïc (khoå), trí voâ laäu ñoái vôùi phaùp nhaân heä thuoäc coõi Duïc (taäp), trí voâ laäu ñoái vôùi phaùp dieät heä thuoäc coõi Duïc (dieät), trí voâ laäu ñoái vôùi ñaïo ñoaïn döùt heä thuoäc coõi Duïc (ñaïo) vaø trí voâ laäu trong phaùp trí phaåm. Tyû trí: Trí voâ laäu ñoái vôùi phaùp khoå, taäp, dieät, ñaïo heä thuoäc coõi Saéc coõi Voâ saéc, cuõng nhö vaäy. Tha taâm trí: Trí bieát taâm taâm soá phaùp hieän taïi cuûa ngöôøi khaùc heä thuoäc coõi Duïc coõi Saéc vaø moät phaàn taâm taâm soá phaùp voâ laäu. Theá trí: Caùc trí tueä höõu laäu. Khoå trí: Naêm thoï uaån voâ thöôøng, khoå, khoâng, voâ ngaõ, khi quaùn thôøi ñöôïc voâ laäu trí. Taäp trí: Nhaân cuûa phaùp höõu laäu coù boán töôùng laø nhaân, taäp, sanh, duyeân, khi quaùn thì ñöôïc voâ laäu trí. Dieät trí: Boán töôùng dieät, chæ, dieäu, xuaát, khi quaùn thì ñöôïc voâ laäu trí. Ñaïo trí: Boán töôùng ñaïo, chaùnh, haønh, ñaït (hay ñaïo, nhö, haønh, xu- aát) khi quaùn thì ñöôïc voâ laäu trí. Taän trí: Ta ñaõ thaáy khoå, ñaõ ñoaïn taäp, ñaõ chöùng dieät, ñaõ tu ñaïo. Khi nhôù nghó nhö vaäy ñöôïc trí voâ laäu laø tueä, kieán, minh, giaùc. Voâ sanh trí: Ta ñaõ thaáy khoå khoâng coøn thaáy nöõa, ta ñaõ ñoaïn taäp khoâng coøn ñoaïn nöõa, ta ñaõ chöùng dieät khoâng coøn chöùng nöõa, ta ñaõ tu ñaïo khoâng coøn tu nöõa. Khi nhôù nghó nhö vaäy, ñöôïc trí voâ laäu laø tueä, kieán, minh, giaùc. Nhö thaät trí: Nhö thaät bieát ñuùng töôùng chung töôùng rieâng cuûa heát thaûy phaùp, khoâng coù quaùi ngaïi. Phaùp trí naøy duyeân phaùp Khoå heä thuoäc coõi Duïc vaø phaùp taäp heä thuoäc coõi Duïc, phaùp Dieät heä thuoäc coõi Duïc, vaø phaùp Ñaïo ñoaïn dieät heä thuoäc coõi Duïc. Tyû trí cuõng nhö vaäy. Theá trí duyeân heát thaûy phaùp. Tha

taâm trí duyeân taâm taâm soá phaùp höõu laäu voâ laäu cuûa ngöôøi khaùc. Khoå trí, taäp trí duyeân naêm thoï uaån. Dieät trí duyeân taän dieät. Ñaïo trí duyeân naêm uaån voâ laäu. Taän trí, voâ sanh trí ñeàu duyeân Boán ñeá. Möôøi trí aáy, moät höõu laäu, taùm voâ laäu. Coøn moät tha taâm trí thì neân phaân bieät: Neáu duyeân tha taâm höõu laäu laø höõu laäu, duyeân tha taâm voâ laäu laø voâ laäu. Phaùp trí thì thu nhieáp caû phaùp trí, tha taâm trí, khoå trí, taäp trí, dieät trí, Ñaïo trí, taän trí vaø moät phaàn ít voâ sanh trí. Tyû trí cuõng nhö vaäy. Theá trí thì thu nhieáp theá trí vaø moät phaàn ít tha taâm trí. Tha taâm trí thì thu nhieáp tha taâm trí vaø phaùp trí, tyû trí, theá trí, Ñaïo trí, taän trí vaø moät ít voâ sanh trí. Khoå trí thì thu nhieáp khoå trí vaø phaùp trí, tyû trí, taän trí, moät phaàn ít voâ sanh trí. Taäp trí, dieät trí cuõng nhö vaäy. Ñaïo trí thì thu nhieáp Ñaïo trí vaø phaùp trí, tyû trí, tha taâm trí, taän trí, moät phaàn ít voâ sanh trí. Taän trí thì thu nhieáp taän trí vaø phaùp trí, tyû trí, tha taâm trí, khoå trí, taäp trí, dieät trí, moät phaàn ít Ñaïo trí. Voâ sanh trí cuõng nhö vaäy. Chín trí

töông öng vôùi taùm caên (YÙ, hyû, laïc, xaû, tín, taán, nieäm, ñònh caên) tröø tueä caên, öu caên, khoå caên. Theá trí töông öng vôùi möôøi caên (yù, hyû, laïc, öu, khoå, xaû, tín, taán, nieäm, ñònh) tröø tueä caên. Phaùp trí, tyû trí, khoå trí töông öng vôùi Khoâng tam- muoäi. Phaùp trí, tyû trí, dieät trí, taän trí, voâ sanh trí töông öng vôùi Voâ töôùng tam-muoäi. Phaùp trí, tyû trí, tha taâm trí, khoå trí, taäp trí, Ñaïo trí, taän trí, voâ sanh trí töông öng vôùi Voâ taùc tam-muoäi. Phaùp trí, tyû trí, theá trí, khoå trí, taän trí, voâ sanh trí töông öng vôùi voâ thöôøng töôûng, khoå töôûng, voâ ngaõ töôûng. Theá trí töông öng vôùi boán töôûng giöõa. Phaùp trí, tyû trí, dieät trí, taän trí, voâ sanh trí töông öng vôùi ba töôûng sau cuøng. Coù ngöôøi noùi: Theá trí hoaëc töông öng vôùi töôûng ly. Phaùp trí duyeân chín trí, tröø tyû trí. Tyû trí cuõng nhö vaäy. Theá trí, tha taâm trí, taän trí, voâ sanh trí duyeân möôøi trí. Khoå trí, taäp trí, duyeân theá trí vaø tha taâm trí höõu laäu. Dieät trí khoâng duyeân trí. Ñaïo trí duyeân chín trí, tröø theá trí. Phaùp trí, tyû trí coù ñuû möôøi saùu haønh töôùng, tha taâm trí coù boán haønh töôùng. Khoå trí, taäp trí, dieät trí, Ñaïo trí moãi moãi coù boán haønh töôùng. Taän trí, voâ sanh trí ñeàu coù möôøi boán haønh töôùng, tröø töôùng khoâng, töôùng voâ ngaõ. Trong noaõn phaùp, ñaûnh phaùp, nhaãn phaùp, theá trí coù möôøi saùu haønh töôùng, trong theá ñeä nhaát phaùp, theá trí coù boán töôûng, ngoaøi ra khoâng coù töôùng (laø quaùn töôùng. Möôøi saùu haønh töôùng cuõng goïi laø möôøi saùu thaùnh haïnh, möôøi saùu haïnh).

Môùi baét ñaàu vaøo voâ laäu taâm thaønh töïu moät theá trí; qua taâm thöù hai taêng theâm khoå trí, phaùp trí. Ñeán taâm thöù tö taêng theâm tyû trí; ñeán taâm thöù saùu taêng theâm taäp trí; ñeán taâm thöù möôøi taêng theâm dieät trí; ñeán taâm thöù möôøi boán taêng theâm Ñaïo trí; neáu lìa duïc thì taêng theâm tha taâm trí; ôû voâ hoïc ñaïo thì taêng theâm taän trí; ñöôïc baát hoaïi giaûi thoaùt thì taêng theâm voâ sanh trí. Trong voâ laäu taâm ñaàu khoâng tu trí; trong taâm thöù hai thì hieän taïi vaø vò lai tu hai trí; trong taâm thöù tö, hieän taïi tu hai trí, vò lai tu ba trí; trong taâm thöù saùu hieän taïi vaø vò lai tu hai trí; trong taâm thöù taùm hieän taïi tu hai trí; vò lai tu ba trí; trong taâm thöù möôøi hieän taïi vò lai tu hai trí; trong taâm thöù möôøi hai hieän taïi tu hai trí; vò lai tu ba trí; trong taâm thöù möôøi boán hieän taïi vaø vò lai tu hai trí; trong taâm thöù möôøi saùu hieän taïi tu hai trí, vò lai tu saùu trí; neáu lìa duïc thì tu baûy trí. Tu-ñaø-hoaøn muoán xa lìa kieát söû coõi Duïc, trong möôøi baûy taâm tu baûy trí; tröø tha taâm trí, taän trí, voâ sanh trí; trong taâm giaûi thoaùt thöù chín tu taùm trí, tröø taän trí, voâ sanh trí; ngöôøi ôû ñòa vò tín giaûi chuyeån ñöôïc ñòa vò kieán ñaéc ôû trong voâ giaùn vaø giaûi thoaùt ñaïo tu saùu trí, tröø tha taâm trí, theá trí, taän trí, voâ sanh trí; trong khi lìa duïc cuûa baûy ñòa, trong voâ giaùn ñaïo tu baûy trí, tröø tha taâm trí, taän trí, voâ sanh trí; trong giaûi thoaùt ñaïo tu taùm trí, tröø taän trí, voâ sanh trí. Trong khi lìa duïc cuûa coõi Höõu ñaûnh, trong voâ giaùn ñaïo tu saùu trí, tröø tha taâm trí, theá trí, taän trí, voâ sanh trí; trong taùm giaûi thoaùt ñaïo tu baûy trí, tröø theá trí, taän trí, voâ sanh trí; ngöôøi voâ hoïc sô taâm ôû giaûi thoaùt ñaïo thöù chín, vaø baát thôøi giaûi thoaùt tu möôøi trí vaø heát thaûy thieän caên höõu laäu voâ laäu. Neáu ngöôøi ñöôïc thôøi giaûi thoaùt thì tu chín trí vaø heát thaûy thieän caên höõu laäu voâ laäu. Caùc loaïi nhö vaäy nhö ôû trong moân

A-tyø-ñaøm coù phaân bieät noùi roäng. Töôùng phaân bieät theo nhö thaät trí seõ ñöôïc noùi roäng ôû phaåm choùt cuûa kinh Baùt-nhaõ Ba-la-maät naøy. Laïi nöõa, coù ngöôøi noùi: Phaùp trí laø bieát naêm uaån ôû coõi duïc laø voâ thöôøng, khoå, khoâng, voâ ngaõ, bieát caùc phaùp do nhaân duyeân hoøa hôïp sanh, ñoù laø voâ minh laøm duyeân cho haønh, cho ñeán sanh laøm duyeân cho giaø cheát, nhö Phaät daïy Phaïm-chí Tu-thi-ma raèng: Tröôùc duøng phaùp trí phaân bieät caùc phaùp, sau duøng Nieát-baøn trí. Tyû trí thì bieát naêm thoï uaån hieän taïi, laø voâ thöôøng, khoå, khoâng, voâ ngaõ vaø bieát naêm thoï uaån quaù khöù, vò lai, vaø trong coõi Saéc coõi Voâ saéc laø voâ thöôøng, khoå, khoâng, voâ ngaõ cuõng nhö vaäy; ví nhö thaáy löûa hieän taïi hay ñoát maø so saùnh bieát löûa ôû quaù khöù, vò lai vaø ôû quoác ñoä khaùc cuõng nhö vaäy. Tha taâm trí thì bieát taâm taâm soá phaùp cuûa chuùng sanh khaùc.

Hoûi: Neáu bieát caû taâm vaø taâm soá phaùp cuûa ngöôøi khaùc, côù sao chæ noùi laø bieát tha taâm? Ñaùp: Taâm laø chuû neân chæ noùi bieát tha taâm. Neáu noùi taâm thì neân bieát ñaõ noùi taâm soá phaùp trong ñoù. Theá trí laø giaû trí, thaùnh nhaân bieát thaät phaùp, coøn phaøm phu chæ bieát giaû danh, vì vaäy neân goïi laø giaû trí, nhö noùc, ñoøn tay, coät, vaùch goïi laø nhaø, chæ bieát vieäc nhö vaäy, chaúng bieát nghóa thaät; aáy goïi laø theá trí. Khoå trí laø duøng khoå tueä quôû maéng naêm thoï uaån. Hoûi: Naêm thoï uaån cuõng voâ thöôøng, cuõng khoå, cuõng khoâng, cuõng voâ ngaõ, côù sao chæ noùi khoå trí maø khoâng noùi voâ thöôøng, khoâng, voâ ngaõ trí? Ñaùp: Vì laø khoå ñeá cho neân noùi khoå trí, taäp ñeá cho neân noùi taäp trí, dieät ñeá cho neân noùi dieät trí, ñaïo ñeá cho neân noùi Ñaïo trí. Hoûi: Naêm thoï uaån coù ñuû thöù xaáu aùc côù sao chæ noùi noù laø khoå ñeá, khoâng noùi noù laø voâ thöôøng ñeá, khoâng, voâ ngaõ ñeá? Ñaùp: Neáu noùi noù laø voâ thöôøng, khoâng, voâ ngaõ ñeá cuõng khoâng phaù hoaïi phaùp töôùng; song vì chuùng sanh phaàn nhieàu ñaém vui, sôï khoå cho neân Phaät cheâ theá gian heát thaûy ñeàu khoå, ñeå khieán lìa boû. Ñoái vôùi voâ thöôøng, khoâng, voâ ngaõ, chuùng sanh khoâng sôï laém cho neân Phaät khoâng daïy. Laïi nöõa, trong Phaät phaùp naêm thoï uaån coøn coù teân khaùc goïi laø khoå (nguõ aám xí thaïnh khoå) vì vaäy chæ noùi khoå laø khoå trí. Hoaëc höõu laäu hoaëc voâ laäu, neáu ôû taïi noaõn phaùp, ñaûnh phaùp, nhaãn phaùp, theá gian ñeä nhaát phaùp laø höõu laäu, neáu nhaäp vaøo kieán ñeá ñaïo, laø voâ laäu. Vì côù sao? Vì töø noaõn phaùp ñeán theá gian ñeä nhaát phaùp coù boán caùch quaùn khoå. Taäp trí, dieät trí, Ñaïo trí cuõng nhö vaäy. Laïi nöõa, khoå trí laø bieát khoå töôùng thaät khoâng sanh, taäp trí laø bieát heát thaûy phaùp lìa nhau, khoâng coù hoøa hôïp, dieät trí laø bieát caùc phaùp thöôøng tòch dieät nhö Nieát-baøn, Ñaïo trí laø bieát heát thaûy phaùp thöôøng thanh tònh, khoâng chaùnh khoâng taø; taän trí laø bieát heát thaûy phaùp khoâng gì coù ñöôïc, voâ sanh trí laø bieát heát thaûy phaùp sanh khoâng thaät, khoâng nhaát ñònh neân khoâng sanh. Nhö thaät trí laø ñieàu möôøi trí kia khoâng bieát ñöôïc, nhôø nhö thaät trí bieát ñöôïc. Möôøi trí coù moãi moãi töôùng, moãi moãi duyeân, moãi moãi sai khaùc, moãi moãi coù quaùn phaùp `rieâng, coøn trong nhö thaät trí thì khoâng töôùng, khoâng duyeân, khoâng sai khaùc, dieät heát caùc quaùn phaùp, cuõng

khoâng coù taâm naêng quaùn. Trong möôøi trí coù phaùp nhaõn, tueä nhaõn, trong nhö thaät trí chæ coù Phaät nhaõn. Möôøi trí thì A-la-haùn, Bích-chi Phaät vaø Boà-taùt chung coù, coøn nhö thaät trí chæ rieâng Phaät coù. Vì côù sao? Vì chæ rieâng Phaät coù phaùp khoâng hö

doái, neân bieát nhö thaät trí chæ rieâng Phaät coù. Laïi nöõa, möôøi trí khi nhaäp vaøo nhö thaät trí thì maát teân goïi cuõ, chæ coøn moät thaät trí, ví nhö caùc doøng nöôùc ôû möôøi phöông ñeàu vaøo bieån caû, boû teân goïi cuõ, maø chæ goïi laø nöôùc bieån. Nhö vaäy laø phaân bieät lyù nghóa möôøi moät trí. Ñaây laø noùi löôïc. KINH: Ba tam-muoäi: Tam-muoäi coù giaùc coù quaùn; tam-muoäi khoâng coù quaùn; tam-muoäi khoâng giaùc khoâng quaùn. LUAÄN: Heát thaûy thieàn ñònh nhieáp taâm, ñeàu goïi laø Tam-ma-ñeà. Trung hoa dòch laø Chaùnh taâm haønh xöù (choã cuûa chaùnh taâm ñi). Taâm naøy töø voâ thæ laïi ñaây, thöôøng quanh co khoâng ngay thaúng, khi ñöôïc choã chaùnh taâm ñi naøy thì taâm ngay thaúng, ví nhö raén ñi thöôøng cong queo maø khi vaøo oáng tre thôøi thaúng. Ba tam-muoäi naøy, ôû Duïc giôùi Vò ñaùo ñòa vaø Sô thieàn, thì töông öng vôùi giaùc vaø quaùn, neân goïi laø coù giaùc coù quaùn. ÔÛ thieàn trung gian, chæ töông öng vôùi quaùn neân goïi laø khoâng giaùc coù quaùn; töø ñeä Nhò thieàn leân ñeán Höõu ñaûnh ñòa, chaúng töông öng vôùi giaùc quaùn, cho neân goïi laø khoâng giaùc khoâng quaùn. Hoûi: Taâm soá phaùp töông öng vôùi tam-muoäi coù ñeán hai möôi thöù, côù sao ñaây chæ noùi giaùc vaø quaùn? Ñaùp: Vì giaùc quaùn aáy laøm nhieãu loaïn tam-muoäi, cho neân noùi hai söï giaùc quaùn tuy laø laønh, nhöng laø giaëc cuûa tam-muoäi, khoù coù theå lìa boû. Coù ngöôøi noùi: Taâm coù giaùc quaùn laø khoâng coù tam-muoäi, cho neân Phaät noùi tam-muoäi coù giaùc coù quaùn, chæ khoâng beàn chaéc thoâi. Khi söùc giaùc quaùn beù nhoû laø coù theå ñöôïc coù tam-muoäi; giaùc quaùn aáy coù theå sanh tam-muoäi cuõng coù theå hoaïi tam-muoäi; ví nhö gioù hay sanh möa maø cuõng coù theå laøm tan möa. Ba thöù giaùc quaùn laønh coù theå phaùt sanh Sô thieàn, khi ñöôïc Sô thieàn phaùt sanh hoan hyû lôùn, maø vì giaùc quaùn neân taâm taùn loaïn, trôû laïi bò maát, vì leõ ñoù neân chæ noùi ñeán giaùc quaùn. Hoûi: Giöõa giaùc vaø quaùn coù gì sai khaùc? Ñaùp: Töôùng traïng taâm thoâ goïi laø giaùc, töôùng traïng taâm teá goïi laø quaùn. Töôùng traïng taâm phaùt khôûi trong khi môùi duyeân caûnh laø giaùc, tieáp sau phaân bieät truø löôïng toát xaáu laø quaùn. Coù ba thöù giaùc thoâ laø giaùc tham duïc, giaùc saân haän, giaùc naõo haïi. Coù ba thöù giaùc laønh laø giaùc ra khoûi, giaùc khoâng saân haän, giaùc khoâng naõo haïi. Coù ba thöù giaùc teá laø giaùc veà baø con, giaùc veà quoác ñoä, giaùc veà khoâng cheát. Trong ñoù saùu thöù giaùc laøm chöôùng ngaïi tam-muoäi, ba thöù laønh coù theå môû cöûa tam-muoäi, neáu giaùc quaùn quaù nhieàu thì trôû laïi laøm maát tam-muoäi; nhö gioù coù theå ñaåy thuyeàn, maø gioù quaù thì laøm hö thuyeàn. Nhö vaäy laø caùc

caùch phaân bieät giaùc quaùn. Hoûi: Kinh noùi ba phaùp laø phaùp coù giaùc coù quaùn, phaùp khoâng giaùc coù quaùn, phaùp khoâng giaùc khoâng quaùn. Ñòa vò coù giaùc coù quaùn, ñòa vò khoâng giaùc coù quaùn, ñòa vò khoâng giaùc khoâng quaùn, sao nay chæ noùi ba thöù tam- muoäi? Ñaùp: Kheùo, hay maø duøng ñöôïc thì laáy. Phaùp coù giaùc coù quaùn, laø phaùp töông öng vôùi giaùc quaùn ôû taïi Duïc

giôùi, Vò ñaùo ñòa vaø Sô thieàn, hoaëc thieän, hoaëc baát thieän, hoaëc voâ kyù. Phaùp khoâng giaùc khoâng quaùn, laø phaùp töông öng vôùi quaùn ôû taïi thieàn trung gian (ôû giöõa Sô thieàn vaø Nhò thieàn) hoaëc thieän, hoaëc voâ kyù. Phaùp khoâng giaùc khoâng quaùn, laø phaùp lìa heát thaûy giaùc quaùn, heát thaûy saéc taâm baát töông öng haønh vaø phaùp voâ vi. Ñòa vò coù giaùc coù quaùn laø Duïc giôùi, Vò ñaùo ñòa vaø Phaïm theá (Sô thieàn Phaïm thieân). Ñòa vò khoâng giaùc coù quaùn laø thieàn trung gian, kheùo tu thì laøm vua Ñaïi phaïm ôû ñòa vò naøy. Ñòa vò khoâng giaùc khoâng quaùn laø heát thaûy coõi trôøi Quang-aâm, heát thaûy coõi trôøi Bieán-tònh, trôøi Quaûng-quaû (Voâ töôûng), heát thaûy coõi trôøi Voâ saéc. Trong ñaây thöôïng dieäu laø phaùp tam-muoäi. Nhöõng tam-muoäi gì? Töø khoâng, voâ töôùng, voâ taùc ba tam-muoäi cho ñeán Kim cang, caùc tam-muoäi cuûa A-la-haùn, Bích-chi Phaät, tam-muoäi quaùn möôøi phöông Phaät, cho ñeán tam-muoäi Thuû-laêng-nghieâm, töø tam- muoäi ñoaïn taát caû nghi cho ñeán tam-muoäi cuûa chö Phaät nhö Tam-muoäi vöông tam-muoäi... Caùc caùch phaân bieät nhö vaäy, ñaõ löôïc noùi nghóa cuûa ba tam-muoäi. KINH: Ba caên laø caên chöa bieát muoán bieát, caên bieát, caên ñaõ bieát. LUAÄN: “Caên chöa bieát muoán bieát” laø chín caên voâ laäu hoøa hôïp. Ngöôøi phaùp haønh ôû trong kieán ñeá ñaïo goïi laø caên chöa bieát muoán bieát, goàm chín caên voâ laäu laø naêm caên tín, taán, nieäm, ñònh, tueä vaø hyû, laïc, xaû caên, yù caên. Ngöôøi tín giaûi vaø kieán ñaéc ôû trong tö duy ñaïo thì chín caên naøy chuyeån thaønh “caên bieát”. ÔÛ trong Voâ hoïc ñaïo thì chín caên naøy goïi laø “caên ñaõ bieát”. Hoûi: Taïi sao trong hai möôi hai caên chæ choïn laáy ba caên aáy? (hai möôi hai caên laø maét, tai, muõi, löôõi, thaân, nam caên, nöõ caên, maïng caên, öu, khoå, hyû, laïc, xaû caên, yù caên, tín, taán, nieäm, ñònh, tueä caên, caên chöa bieát muoán bieát, caên bieát, caên ñaõ bieát – ND). Ñaùp: Coù töôùng traïng lanh lôïi hieåu bieát roõ raøng töï taïi goïi laø caên. Möôøi chín caên kia vì caên töôùng khoâng ñaày ñuû, neân khoâng laáy, coøn ba caên naøy lanh lôïi, coù theå vaøo thaúng ñeán Nieát-baøn, laø chuû trong caùc phaùp höõu

vi, ñöôïc töï taïi, hôn caùc caên kia. Laïi nöõa, möôøi caên ñaàu chæ laø höõu laäu töï ñöôïc, khoâng coù lôïi ích, chín caên giöõa thì baát ñònh hoaëc höõu laäu hoaëc voâ laäu, cho neân khoâng noùi Boà-taùt phaûi ñaày ñuû caùc caên ñoù. Hoûi: Möôøi töôûng treân kia cuõng laø höõu laäu voâ laäu, côù sao noùi phaûi ñaày ñuû? Ñaùp: Möôøi töôûng ñeàu laø phaùp trôï ñaïo ñeå caàu Nieát-baøn. Coøn naêm caên tín... tuy laø thieän phaùp, nhöng khoâng phaûi ñeàu ñeå caàu Nieát-baøn, nhö trong A-tyø-ñaøm noùi: Ai thaønh töïu tín caên... laø ngöôøi khoâng ñoaïn thieän caên. Laïi nöõa, neáu naêm caên thanh tònh thì ñaõ bieán thaønh voâ laäu vaø ñaõ nhieáp vaøo trong ba caên voâ laäu roài. Trong ba caên naøy chaéc coù yù caên, trong ba thoï (khoå, laïc, xaû) chaéc coù moät thoï. Vì vaäy neân chæ noùi ba caên. Laïi nöõa, hai möôi hai caên coù thieän coù baát thieän, coù voâ kyù laãn loän, cho neân khoâng noùi phaûi ñaày ñuû. Ba caên naøy nhieáp vaøo thoï uaån, haønh uaån, thöùc uaån. “Caên chöa bieát muoán bieát” ôû taïi saùu ñòa, “caên bieát, caên ñaõ bieát” ôû taïi chín ñòa. Ba caên duyeân boán ñeá, töông öùng vôùi saùu töôûng. Caên chöa bieát muoán bieát laøm nhaân cho ba caên; caên bieát laøm nhaân cho hai caên; caên ñaõ

bieát chæ laøm nhaân cho caên ñaõ bieát. Caên chöa bieát muoán bieát thöù lôùp sanh hai caên; caên bieát thöù lôùp hoaëc sanh caên höõu laäu, hoaëc sanh caên bieát, hoaëc sanh caên ñaõ bieát; caên ñaõ bieát hoaëc sanh höõu laäu, hoaëc sanh caên ñaõ bieát. Nhö vaäy laø theo moân A-tyø-ñaøm phaân bieät noùi roäng. Laïi nöõa, caên chöa bieát muoán bieát laø ñoái vôùi thaät töôùng caùc phaùp, vì chöa bieát muoán bieát neân sanh naêm caên tín... söùc cuûa naêm caên naøy coù theå bieát ñöôïc thaät töôùng caùc phaùp, nhö ngöôøi khi môùi vaøo baøo thai, coù ñöôïc hai caên laø thaân caên vaø maïng caên. Baáy giôø nhö cuïc thòt, chöa ñuû caùc caên, chöa theå bieát ñöôïc gì. Khi naêm caên thaønh töïu môùi bieát ñöôïc naêm traàn. Boà-taùt cuõng nhö vaäy, khi môùi phaùt taâm muoán laøm Phaät, chöa ñaày ñuû naêm caên aáy, tuy coù nguyeän muoán bieát thaät töôùng caùc phaùp, nhöng khoâng theå bieát ñöôïc. Boà-taùt khi phaùt sanh naêm caên tín... thì coù theå bieát thaät töôùng caùc phaùp, nhö con maét, do boán ñaïi vaø boán ñaïi taïo saéc hoøa hôïp goïi laø maát, luùc ñaàu tuy coù boán ñaïi, boán ñaïi taïo saéc maø vì chöa thanh tònh neân khoâng goïi laø nhaõn caên. Ngöôøi khoâng döùt thieän caên, tuy coù tín maø chöa thanh tònh neân khoâng goïi laø caên. Neáu Boà-taùt ñöôïc naêm caên tín... thì baáy giôø coù theå tin caùc phaùp töôùng laø baát sanh baát dieät, baát caáu baát tònh, phi höõu phi voâ, phi thuû, phi xaû, chaân tònh nhö hö khoâng, khoâng theå chæ, khoâng theå noùi, vöôït qua moïi thöù ngoân ngöõ, ra ngoaøi heát thaûy taâm taâm soá phaùp, sôû haønh nhö Nieát-baøn; aáy

laø Phaät phaùp. Boà-taùt do söùc tín caên neân hay laõnh thoï; do söùc tinh taán caên neân sieâng tu khoâng thoái chuyeån; do söùc nieäm caên neân khoâng ñeå cho phaùp baát thieän xen vaøo, thu nhieáp caùc phaùp thieän; do söùc ñònh caên neân khi taâm taùn loaïn vaøo naêm duïc coù theå thu nhieáp laïi vaøo trong thaät töôùng; do söùc tueä caên neân ñoái vôùi trí tueä Phaät coù ñöôïc nghóa vò ít nhieàu, khoâng theå bò hö hoaïi. Naêm caên nöông nôi yù caên, chaéc cuøng vôùi thoï hoaëc hyû, hoaëc laïc, hoaëc xaû. Nöông caên aáy maø vaøo Boà-taùt vò, cho ñeán khi chöa ñöôïc quaû vò voâ sanh phaùp nhaãn, ôû trong giai ñoaïn aáy goïi laø caên chöa bieát muoán bieát. Trong ñoù bieát thaät töôùng caùc phaùp roõ raøng neân goïi laø bieát. Töø ñoù chöùng ñöôïc quaû voâ sanh phaùp nhaãn ôû ñòa vò baát thoái chuyeån, ñöôïc thoï kyù, cho ñeán maõn möôøi ñòa, ngoài ñaïo traøng, ñöôïc Kim cang tam- muoäi, ôû trong giai ñoaïn ñoù goïi laø caên bieát. Döùt heát thaûy taäp khí phieàn naõo, chöùng ñöôïc Voâ thöôïng Chaùnh ñaúng Chaùnh giaùc, trí tueä bieát khaép heát thaûy phaùp khaû tri; aáy goïi laø caên ñaõ bieát.

Nguồn: Giảng Sư (giangsu.io.vn) — văn bản trích từ kho sách cổ và kinh điển.